

ALAMEDDINE

RABIH

Femeia de hârtie

Traducere din limba engleză
și note de Mihaela Negrilă

POLIROM
2018

Unul dintre lucrurile surprinzătoare – de fapt, m-a uluit – era că și felul în care apărea ea varia. În peste o sută de însemnări de jurnal cu fantezii romantice, nici măcar una singură n-o includea. Scria despre o altă Hannah. În unele era blondă, în altele, brunetă. Era o actriță egipteană, o prințesă părăsită din Europa, o contesă rusă exilată. Își păstra numele, dar nu și pe ea însăși. Era bogată, era săracă lipită pământului, avea gene lungi, nasul mic. Pășea cu grația unei gazele, a unui plop, a unei fete care nu șchiopăta. S-a compus pe ea însăși în fanteziile ei.

Cum e cu fanteziile mele? Nu le-aș considera fantezii, mai degrabă visuri potolite sau aspirații așezate. Rareori am visat la povești de iubire sau aventură, niciodată la dragoste și soți. Urma să mă căsătoresc, știam asta, dar tratam chestiunea ca pe un fapt, *un fait accompli*¹ ce era un impediment, nu ceva ce așteptam cu nerăbdare. Nu petreceam timp gândindu-mă cu cine sau cum o să mă mărit. Voiam să mi se permită să lucrez. Speram la o carieră de secretară. În vremea aceea, nu-mi puteam închipui alte slujbe. Singurele femei cu serviciu și pe care le întâlneam pe atunci activau în industria serviciilor: menajere, bucătărese, vânzătoare, secretare, profesoare. Prin temperament, nu puteam să stau în preajma prea multor oameni. Secretară mi se părea o slujbă idilică – asistenta unui bărbat decent, inteligent și cinstit, desigur. Îmi petreceam mai mult timp visând la șeful ideal decât la un soț.

Cum spune vechiul *cliché*²? Când toate fetele arabe au stat la rând ca Dumnezeu să le ofere

1. Un fapt împlinit (în fr., în orig.).

2. Clișeu (în fr., în orig.).

gena disperată-să-mă-mărit, eu mai mult ca sigur am fost în altă parte, probabil pierdută în lectura vreunei cărți.

Înțeleg bine că nu doar fetele arabe au această genă, însă ea este dominantă în partea noastră de lume. O forță a naturii și educația, un uragan epigenetic, ne mână să ne căsătorim și să ne înmulțim. Aluziile sociale, obiceiurile comunității, ritualurile religioase, evenimentele de familie, toate sunt menite să le inducă fetițelor importanța și inevitabilitatea a ceea ce Bruno Schulz numește „excursia în matrimoniu”. Nici o fată din generația mea nu-și putea imagina împotrivirea rebelă la asta, nici nu și-ar fi dorit-o. Un sămbure de imaginație a încolțit în mintea femeilor mai tinere decât mine. Fadia s-a revoltat, însă ideea ei de revoltă a fost la fel cu cea a tuturor celorlalte fete din generațiile care au urmat. Ea a vrut dreptul de a alege cu cine să se mărite. Cu timpul, cătușele căsătoriei aranjate au fost azvârlite în Mediterana, familiile s-au obișnuit cu căsătoriile exogame, fie ele inter-religioase, inter-clase sociale sau inter-clanuri. Întâlnirile, coabitarea premaritală, adulterul și promiscuitatea au devenit scene obișnuite în peisajul actual al Beirutului.

În Liban, feminismul n-a ajuns încă la espadrile sau pantofi sport pentru jogging; s-a ajuns la tocuri rezonabile. Alegerea de a nu te căsători încă nu a intrat în peisaj. S-ar putea să fie pe cale să intre acum, dar n-am de unde să știu. Nu prea am de-a face cu tineretul.

În timp ce scriu, mă întreb dacă ceea ce am spus despre faptul că nu visam la un soț este exact. Nu vreau să spun că ascund realitatea în mod voit. Dar, pentru a-l parafraza pe etern-parafrazabilul Freud, care spunea ceva în sensul că atunci când vorbești despre trecut, minți cu fiecare respirație, voi spune:

Când scrii despre trecut, minti cu fiecare literă, cu fiecare grafem, inclusiv cu afurisitele de virgule.

Memorie, memorii, autobiografie – minciuni, minciuni, toate sunt minciuni.

E adevărat că nu mă gândeam la un soț, că nu-mi doream unul, sau imaginea pe care o am despre mine însămi, felul în care îmi place să mă gândesc la mine, se suprapune peste ce se întâmpla atunci? Întrebarea asta are logică?

Să mă exprim altfel. E foarte posibil ca, la fel ca oricare fată din Beirut, și eu să fi visat la măritiş, să fi avut fantezii despre cum va fi viitorul meu soț, dar ca, după ce am crescut, după ce am avut o experiență matrimonială tristă și incompletă, să mă fi reinventat, convingându-mă că nu visasem la chestiuni atât de triviale. E posibil. Cred sincer că nu am făcut asta, dar nici nu mă percep ca având prea mult curaj când eram foarte tânără.

Păstrez deschisă această posibilitate.

Sunt imagini care persistă, care mi-au rămas. Îmi amintesc că citeam un eseu – cred că era de Nuruddin Farah, dar nu pot fi sigură – în care scriitorul zice că tot ce ne aducem aminte din romane sunt scene sau, mai exact, imagini. Nu știu dacă e așa, însă un număr de autori par să-și scrie romanele imagine după imagine – Michael Ondaatje este, probabil, cel mai bun practicant al formei, căci romanele sale mi se par a nu fi atât intrigă, cât un șir de imagini divine, discrete. Tot nu-mi amintesc cine a scris escul ăla. Poate că Ondaatje, dar mă îndoiesc.

Nu sunt o susținătoare a ideii de mai sus deoarece, dacă tot ce reținem dintr-un roman este o imagine, atunci concluzia evidentă este că fotografia, pictura sau un film ar fi un mijloc de

comunicare mai bun și o formă superioară de artă. Nu-i o concluzie satisfăcătoare. De asemenea, mi-a plăcut foarte mult *Pacientul englez* ca roman, dar filmul, cu excepția minunatei Juliette Binoche, este mult prea siropos.

Pomenesc despre asta însă pentru a menționa o imagine care mi s-a întipărit în memorie – o imagine creată de extrem de neconsolatul W.G. Sebald. Acesta descrie un străunchi, Alphonso, în actul pictatului: „Când era ocupat astfel, în general purta ochelari cu hârtie de mătase gri în loc de lentile, astfel încât peisajul apărea printr-un vâl fin care îi amuțea culorile, iar greutatea lumii îi se dizolva înaintea ochilor.”

Minunat.

Uneori, cred că privesc înapoi la viața mea purtând ochelari care au în rame hârtie de mătase gri.

Dacă e să mă gândesc la ce imagine veți reține din citirea acestor pagini lipsite de valoare, presupun că va fi țipătul mamei mele, trupul fragil, poziția mâinilor ei, strigătul de groază.

Am dreptate?

În majoritate, oamenii spun că simt nostalgie după copilărie, după prima iubire sau poate după Beirut, așa cum era cândva, ori după părinții răposați. Eu nu, nu în sensul la care se referă toată lumea. Eu sunt nostalgică după scene. Nu-mi rememorez cu afecțiune anii tinereții; nici familia: pe tatăl-unchi decedat sau pe mama, încă în viață. Totuși, îmi aduc aminte cu oarecare drag felul în care noi, copiii, dormeam în nopțile de vară, căldura lor nemiloasă, ferestrele deschise, prin care intra mireasma iasomei, culorile și imprimeul așternuturilor în întuneric. De ceea ce era cel mai enervant atunci, și anume faptul că trebuia să mă ridic din pat când surioara mea vitregă uda salteaua, îmi amintesc acum cu o nuanță de dragoste, nu

pentru situația ei grea, ci pentru cum stăteam noi mereu în același loc în jurul mamei în timp ce ea examina abstractele desene ude de pe cearșafuri, cum căram salteaua afară, să se aerisească și să se usuce la soare. Simt o anumită tandrețe pentru modul în care era aranjată mobila în camera cea mare, pentru felul în care era pusă masa pe tava imensă din alamă, așezată pe otomana rotundă, tapitată cu pânză groasă.

Însă simt nostalgie și după plimbările din *Swann*, precum și după cele din *Guermantes*, după felul în care Charles Kinbote îl surprinde pe John Shade în timp ce acesta face o baie sau după cum stă Anna Karenina într-un tren.

Am cunoscut cândva o secretară, mama unei colege de școală. Și-a condus fiica la școală într-o dimineată și a lăsat-o la poartă, moment în care paznicul armean grizonant a ieșit un pic din ghereta sa, ca să le salute, așa cum făcea mereu când apărea vreun părinte.

Hercule era portarul Paradisului? Nu l-aș descrie pe vârstnicul armean drept Hercule, în nici un caz. Treaba lui era să se asigure că nici o elevă nu pleca înainte de terminarea cursurilor și că nu intra nimeni în afară de eleve și profesoare, ceea ce însemna că, deși s-a apropiat servil de mamă, în esență îi lua copilul și-i interzicea să intre. Așa că nu, nu Hercule. Oricât de mult iubeam școala și mă simțeam în largul meu în cuștile ei, ea este mai mult Hades decât Paradis – în școală se îndeplinește un ritual care ucide copilăria, copiii sunt omorâți. Paznicul era luntrașul.

În timp ce i-o dădea pe fiica ei, femeia l-a scaldat într-un zâmbet patrician. Purta o rochie făcută la comandă, care părea să aparțină altcuiva, de parcă intenționa să crească în ea în timp ce o

purta de colo până colo. Era o rochie gri, de o nuanță foarte diferită față de plumburiul cerului amenințător din acea zi. În jurul umerilor avea înfășurat un șal mare, de un albastru strălucitor. Spre deosebire de profesoarele care tocmai sosseau la școală, toate lovite de boala neatentiei, ea părea să relaționeze cu lumea din jur, să fie trează și entuziastă. Când scriu asta, mi-aduc aminte cât de minunat m-am simțit privind-o, cât de tânără părea ca mamă, încă păstrând ceva din esența organică a unei fete.

Am privit predarea din spatele gardului școlii, uitându-mă printre bare – da, bare adevărate din metal, printre care îmi puteam strecura capul cu doar un an înainte. Barele erau acoperite cu straturi de vopsea galbenă, nuanța canarului din colivie, de proastă calitate, plină de cocoloașe; se cojea și sarea, rugina care se îțea asortându-se frumos cu galbenul. Mă zgâiam. Cu mâinile ținându-mă de bare, cu fața băgată între ele, cu pomeții lipiți de metalul vopsit.

Fiica, colega mea de clasă, a venit lângă mine. A privit-o pe mama ei cum schimba amabilități inutile cu luntrașul. Noi, pe de altă parte, nu ne-am spus o vorbă. Mama ne-a zărit și a venit spre noi. S-a interesat politicos cine sunt, dacă sunt prietenă cu fiica ei, o întrebare scurtă, amabilă, care îmi cerea doar să dau din cap un da sau nu.

— Vă doresc o zi foarte plăcută, fetelor, a zis ea.

Și-a întins brațul printre bare. Încă văd cum i-a alunecat șalul de pe umărul drept când și-a trecut degetele prin părul meu – singura dată, din câte țin minte, când cineva a făcut asta –, după care a plecat.

— Știe să stenograficeze, mi-a spus colega mea.